

Лекція 3. Інституалізація мусульманської спільноти в незалежній Україні

Питання для обговорення:

1. Декларація Верховної Ради СРСР 1989 р. «Про визнання незаконними і злочинними репресивних актів проти народів, що були піддані насильницькому переселенню, і забезпечення їхніх прав» і її значення для повернення кримських татар до Криму.
2. Перепис населення України 2001 р. і кількість мусульман за походженням (т. зв. етнічні мусульмани). Мусульманські громади Криму, Донецької, Харківської, Луганської, Дніпропетровської, Херсонської, Одеської, Запорізької областей та м. Київ.
3. Духовні мусульманські центри: Духовне управління мусульман Криму (ДУМК) у Сімферополі, Духовне управління мусульман України в Києві (ДУМУ), Духовний центр мусульман України в Донецьку (ДЦМУ), Релігійне управління незалежних мусульманських громад України (РУНМГУ) «Київський муфтіят» у Києві, духовне управління мусульман України «Умма» в Києві, духовний центр мусульман Криму (ДЦМК) в Євпаторії і Всеукраїнське духовне управління мусульман «Єднання» в Макіївці.
4. Вплив збройної агресії Росії 2014 р. (анексія Криму та Донбасу) на мусульманські громади. Переєстрація мусульманських громад в кінці 2017 р. на підконтрольних Україні територіях.

Література:

1. Брильов Д. В. Історія ісламу в Україні кінця ХІХ – початку ХХІ століть: дис. ... д-ра філософ. наук: 09.00.11; 09.00.14 / Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова Міністерства освіти і науки України. Київ, 2021. 408 с.
2. Брильов Д. Українські мусульмани між релігією і політикою. Антропологія релігії: порівняльні студії від Прикарпаття до Кавказу. Київ: ДУХ і ЛІТЕРА, 2019. С. 311-351.
3. Брилев Д. “Запретный” ислам в советской Украине. *Islamology*. 2017. Т. 7 (№ 2). С. 150-163.
4. Брильова Д. С. Періодична преса поволзьких татар України: пам'ять, ідентичність, ностальгія. *Східний світ*. 2020. № 1. С. 77-88.
5. Гоцька Є. Благодійність як складова соціальної діяльності мусульманських громад України. *Софія. Гуманітарно-релігієзнавчий вісник*. 2018. № 3(12). С. 11-15.

6. Данилов С. І. Регіональна ідентичність кримських татар і турків-месхетинців у Херсонській області. *Сходознавство*. 2017. № 80. С. 48-67.
7. Джабаров Р. Мусульманская община Тореза: от истоков до наших дней. *Аппруд*. 2003. № 3 (51). <http://www.islamua.net/gazeta/0303/torez.shtml>
8. Наумець І. Муфтії Саїд Ісмагілов: Росія створила в Криму паралельне духовне об'єднання мусульман, щоб взяти під контроль кримських татар. *iPress.ua*. 12.12.2014. URL: https://ipress.ua/articles/muftiy_said_ismagilov_shchob_vzyaty_pid_kontrol_krymskyh_tatar_rosiya_stvoryla_v_krymu_paralelne_duhovne_obiednannya_musulman_99963.html (дата звернення: 20.01.2023).
9. Муфтії ДУМУ Ахмед Тамім: мені не треба доводити що я – патріот. РІСУ. 4.08.2015. URL: https://risu.org.ua/ua/index/expert_thought/interview/60716 (дата звернення: 20.01.2023).
10. Якубович М. М., Кралуок П. М., Щепанский В. В. Татари Волині: історія, культура, контакти. Вінниця : Твори, 2018. 206 с.
11. Bogdan O., Brylov D. and T. Kalenychenko. In *Times of Crisis: Faith-Based Social Engagement and Religious Contestations in Ukraine Since Maidan 2013-2014. Faith-Based Organizations and Social Welfare: Associational Life and Religion in Contemporary Eastern Europe*. London: Palgrave Macmillan. 2021. P. 81-103.
12. Brylov D. Die transnationale Sufi-Bewegung Al-Ahbasch in der Ukraine. *Religion und Gesellschaft in Ost und West*. 2019. №. 7-8. P. 24-27.
13. Brylov D. Being a Minority: Muslim Minorities and Religious Education in Ukraine. *Religious Diversity at School: Educating for New Pluralistic Contexts*. Wiesbaden: Springer VS. 2021. P. 363-375.
14. Brylov D. and T. Kalenychenko. Religion and Nationalism in Post-Soviet Space: Between State, Society and Nation // *Routledge International Handbook of Religion in Global Society*. London: Routledge. 2021. P. 399-409.
15. Muratova E. Islamic Education in Crimea After 2014. *Muslim Society, Politics and Islamic Education in the Former Russian Empire: the 20th Century and Beyond*. Rivne, 2020. PP. 159-173.
16. Muratova E. The Transformation of the Crimean Tatars' Institutions and Discourses After 2014. *Journal of Nationalism, Memory & Language Politics*. 2019. № 13(1). S. 44-66.
17. Yarosh O. Political Conflict in Ukraine and Its Impact on the Muslim Communities: Local Developments and Transnational Context. *Muslim Minorities and the Refugee Crisis in Europe*. Warszawa, 2019. S. 167-177.

18. Shestopalets D. Conversion to Islam in Ukraine: Preliminary Observations. *Східний світ*. 2019. № 4. С. 130-139.